

## Emlékezés Dallos Idára

Dallos Ida, a munkásmozgalom kiemelkedő harcosa születésének 75. évfordulója alkalmából kedden koszorúzási ünnepséget rendeztek a Pamutnyomóipari Vállalat újpesti gyárában elhelyezett emléktáblánál.

A koszorúzási ünnepséget követően az újpesti Dallos Ida Művelődési Ház aulájában leleplezték az illegális kommunista párt egykori tagjának domborműves emléktábláját, Marosics István Derkovits-díjas szobrászművész alkotását. Bakó Agnes, a Párttörténeli Intézet helyettes igazgatója avatóbeszédében felidézte az 1944-ben meggyilkolt mártír életét.

## Vasutasok és diákok együttműködése

A Bebrits Lajos Közlekedési Szakközépiskola 27 éves fennállása alatt a vasúti szakemberek százzal indította útnak a MÁV különböző munkahelyeire. Ennek idején az iskola megalakulását is a vasút kezdeményezte, szakembereket irányított át és jelentős anyagi ráfordítással fejlesztette, bővítette az iskola technikai felszereltségét. Az elmúlt évek során a tanulók többségét a szegedi vasúti igazgatóság területéről iszkolázták be, a végzős diákok nagyrésze pedig itt talált munkahelyet. Igaz ez a létszám nem

mindig volt elegendő. Ezért is foglalkozott a két intézmény oly következetesen a fiatalok pályaválasztásával, oktatásával. E cél érdekében kötöttek négy évvel korábban együttműködési megállapodást, amely elősegítette, hogy a diákok jobban megismerjék a vasutat, az ottani munkahelyeket. Erre jó alkalmak voltak az üzemlátogatások, a nyári termelési gyakorlatok.

Lényegében e hasznos együttműködést újították fel tegnap, kedden a MÁV igazgatóság épületében.

## Főiskolások – másodszor

Ruszt József rendezi A Cenci-házat

A szegedi színházlátogatók az évad első prózái bemutatójából már ismerik a pénteki premier szereplőit; a színházművészeti főiskolások vizsgálóadása lesz az idejé harmadik, kisszínházi bemutatóját, *Shelley: A Cenci-ház* című drámáját **Ruszt József** rendezi.

Percy Bysshe Shelley, a költő – számos lírai művéen kívül – drámai költeményeiben a szabadságról, az emberi felszabadulás kérdéseiről írta szenvedélyes sorait. A *felszabadított Prometheus* a világirodalom egyik legszebb tiltakozása az ember elnyomása, szenvedése ellen. A *Cenci-ház* (A Cenciek) című drámájáról azt szokták mondani: vádirat a zsarnokság, elsősorban az egyház ellen. A tulajdon családját különösen kegyetlen rab-ságban tartó olasz főúr, az öreg Cenci rémtetteinek és megöletésének történetét Magyarországon még nem láthattuk színházban.

Az ösbemutató előtt a darabválasztás indítékairól kérdeztük a rendezőt.

— Ebben a sajátos helyzetben, hogy tudnillik a szegedi színház egyik bemutatója egyszerűen főiskolaj hallgatók vizsgálóadása. A *Cenci-házat* találtam a legmegfelelőbb anyagnak. Nem tudom, mikor nyílik még alkalmunk a színinövendékeknek, hogy ilyenféle feladatban, az úgynevezett szertartás-színházban kipróbálják saját lehetőségeiket. Az előadás egyesíti a klasszikus színházi stílust a szertartások, rituálék „képes beszédének” stílusával. Ilyenformán két szituáció fedezhető föl benne, az egyik magának a darabnak a stílija, a másik, hogy ezt eljátsza egy egység. Kétségtelen ugyanis, hogy a színpadon természetes játékstílus ezáltal viszolygást váltana ki a nézőkből, hiszen be kellene mutatni például, hogy a darab egyik lényeges fordulatát említsem, hogyan becstelentí meg Cenci a saját lányát.

— A sokat szenvedett, megaláztatott és tisztázatlan lány kemény és következetes harcot a kegyetlen zsarnok apa ellen egyes

irodalomtörténészek *Anti-gonééhoz hasonlították*. — Shelley vonzódott a görög ethoszhoz. Számára a klasszikus görög etikai tartás volt az ideál, a szabadság és a tiszta emberi eszmények hordozója. A *Cenci-ház* azonban konkrét dokumentumok alapján született, ne felejtjük, Shelley, Byron barátja, Olaszországban élt. Úgy gondolom, a témához való vonzódása ambivalens természetű lehet; egyrészt izgatta a nemi élet, a szexuális erkölcsök szabadságának témája, másrészt politikai lázadó volt, harcolt mindenfajta hatalom, elsősorban persze az egyház hatalma ellen. Ez a kettős forradalmiság vezette a Cenciek történetéhez.

— Első olvasásra olybá tűnik, ez a darab inkább költemény, mint dráma.

— Igaz. Viszont többszöri olvasás közben kiderül, hogy majdnem olyan, mint egy Shakespeare-dráma, csak zártabb, kevesebb szólon futó a történet, de ugyanúgy megvan a cselekmény fővonala, vannak mellékvonalai és drámai fordulatok, mint Shakespeare-nél.

— Milyen színpadi keretbe lesz a pénteki „szertartásnak”?

— Stilizált térben játszunk, amely alkalmas ugyan a szükséges helyszínek megteremtésére, jelzésre, de konkrét, hagyományos tárgyak, kellékek nélkül.

S. E.

## Kóruszene és orgonamuzsika

## Zenei naptár

Megindítóan szép koncertről léptünk ki péntek este a Tisza-szálló nagyterméből, ahol a közönség meleg szívvel ünnepelte a minősítő hangverseny szereplőit, a Kecskeméti Városi Vegyes Karral kibővített szegedi Bartók kórust és sajátos művészi alkatú karnagyukat, **Rozgonyi Évát**.

A jó kórusok jellemzője, hogy vezetőjük lényével, elképzelésével úgy tudnak azonosulni, hogy élő példázattá válik a szólas, „egy test – egy lélek”. Ez alkalommal a kórusvezetői (emberi-művészi) egység zenei reinkarnációjának lehettünk tanúi. A Rozgonyi Éva által megelevenített zenei világ leginkább a középkori ikonok aranyragyogásos hátterű, artisztikus hangulatát idézte, ahol az ábrázolt alakok lábujjhegyen, szinte súlytalanul lebegnek minden földi, hűs-vér emberi érzésen felülemelkedve. Így lebegtek szinte földöntúli szépségben és finomságban a kórus eszményi pianói, s ilyen, szinte angyali testtelenségűnek s óarany ragyogásúnak tündek a kórus fortéi is. Megbabonázó élmény volt érezni, mint valószínűleg a tehetséges, igen muzikális, tisztán éneklő kórus a vezetőjük által megálmodott hangzásvilágot. Ebben az előadói hangvételen azonban más megvilágítást, vagy elvontabb értelmet kaptak azok a művek is, amelyek pedig úgy maradtak volna igazabbnak, ha kissé realiztikusabban, azaz „földközeli” megszólaltatásban csendültek volna fel. Például *Morley: Tűz! Tűz!* kezdte a madrigáljában a szerelmes lángolást idéző ötszólamú forte akkordtömbök az epedő széptevő fohászokó dallama, a játékosan táncoló

fallalák, a reneszánsz ember nagyon is evilági örömeiket kedvelő érzelmvilágát idézné. Ugyanígy a *Bárdos-népdalfeldolgozások* is földien testesebb fortékat és pianókat igényeltek volna. A meggyőzően igaz és a művészi kreatív előadásmód között annyi a különbség, mint amennyi egy tökéletesre nemesített üvegházi csodanövény és a természetben viruló szépséges mezei virág között.

Nem arról van szó, hogy a magas szintű művészi feladatok elé állított kórus nem oldotta volna meg minden mű interpretálását az ügyhöz méltóan, tudása legjavát adva. Például *Kodály: Ének Szent István királynak*, *Bárdos: Libera me*, vagy a zseniálisan megkomponált *Szokolay: Cantate Domino* megrendítően szép pillanatokkal ajándékozott meg bennünket, de az élmény még e művek hallatán is döbbenetesebb lehetett volna, ha a kulminációs részek drámai erőtlő súlyosabbak.

Az egységes és vezetője a jelenlevő szakmai zsűritől a legmagasabb, azaz „hangversenykórus” minősítést érdemelték ki, s meggyőződésem, hogy egy kevés ráfigyeléssel előadóművészi palettájuk még színgazdagabbá válhat. S biztosak lehetünk, hogy a velencei vendégcsereplőkön is (mely a közeljövőben aktuális) csak öregbíteni fogják Szeged város, s nem utolsósorban fenntartójuk, a Bartók Béla Művelődési Központ jóhírelt.

Hétfő délután a domban az általános iskolásoknak, este pedig a nagyközönségnek orgonált *Lehotka Gábor*. Az ifjúsági hangverseny közreműködő *Gyimesi Kálmán*

és a Tömörkény gimnázium és művészeti szakközépiskola leánykara volt, *dr. Mihálka György* vezetésével; *Kodály 150. Genji zsolnárt*, *Ave Mariáját* és *Esti dalát* szólaltatták meg, arnyaitan és ihletetten. *Lehotka Gábor* esti műsorát a polifon zené nagy mesterének, *J. S. Bach*-nak szentelte. Az orgonaművész játékát mindvégig lezárta, sallangmentes előadásmód intellektuális tudatosság jellemezte, bár ez olykor rovására ment a lobogó, barokk szenvedélyű Bach-muzsika tolmácsolásának. Az *e-moll prelúdium és fúgából* ez utóbbinak virtuóz, kiemelt technikaival meg-szólatatott, nagyvív építkezése, s a csöndes örömi, meditatív korál-előjáték (Jesus, bleibe meine Freude) plasztikus regisztrálású, szép előadása emlékeztet. Az est zárószakaként a dinamikai arányban józan mértéktartással, de impozáns előadott, közismert *d-moll toccata és fúgát* hallottuk. A közreműködő társ művész ezúttal is Gyimesi Kálmán volt, aki nemes-komolyaságú kultúrál, szép hangon szólaltatta meg Bach és *Händel* áriáit.

Berényi Bogáta

## Dokumentum és önkifejezési kísérlet

A fényképezés két egymástól távol eső lehetőségére találhatunk tanulságos példákat ezekben a napokban Szegeden. A Közművelődési Palota kupolájában a múzeumi és műemléki hónap eseményeihez kapcsolódva rendezték meg azt a fotókiállítás, mely *Csongrád megye népi műemlékeit* szedi csokorba. A másik tárlat a Bartók Béla Művelődési Központ B Galériájában látható, számomra megfeszíthetetlen *Atika* címmel. *Vécsey Attila*, a fiatal fotóművész stúdiójának tagja keresi személyiségét „a kép lehetőségén át”.

Előjáróban megjegyzem, hogy számomra a fotódokumentációs tárlat tetszett jobban. Első pillanatra úgy tűnik, a fotós vagy fotósok (túlzott szerénységéből nem jegyzik a képek készítőit) tulajdonképpen semmi mást nem csináltak, mint Csongrád megye műemlékházait, védett utcaképeit, épületrészeit, házbelsőit hitelesen, alázattal, dokumentatív hátszóval megörökítették. S ez éppen nem kevés! Különösen ha fölvállaltan a múltó idő megállítása a cél. Hisz a fotókon látható jónéhány ház, tanya már föl

sem lehető — összedől, lebontották, áttelepítették. E fényképek varázsa talán abban rejlik, hogy kiemelik ezeket a népi műemlékeket megszokott, hagyományos közegekből. A ház, mely előtt elszálunk, itt önmaga teljességében és szépségében jelenik meg; a csanyteleki út menti kereszt a suhanó autó ablakából alig észrevehető; a makói, kúbekházi orom- és vakolatdíszek csak közelről vehetők igazán szemügyre. Ezek a fotók amellelt, hogy egyszerre dokumentum értékűek és esztétikai töltésűek, tegnapunk fölmutatásával mai feladatunkra is figyelmeztetnek képesek. Ezeknek a népi műemlékeknek örökségként épül, gazdagodik a táj.

Vécsey Attila tárlatának nagy ötlete a rendezés. Fekete dobozba lépünk, mintha egy óriási előhívóhenger belsőjébe vezetne bennünket. A fekete nyílófoliával borított padlón a nyílak mentén fölírta: „Út a kép lehetőségén át”. Hát hová is megy ez az út? Merre jelöli ki irányát a fiatal fotós? Sorozatképeket látunk, titokzatos jeleket cimezve azokat. Elmosódó, elmozdult, néha színes

## Kiállítási napló

tónusú képeket, például egy félmeztelen férfiről, egy másodosztályú vasúti kocsirol, nyolc képen egy vonat történet. Két egymás mellett elhaladó gyorsvonat ablakából fotózott pillanatok, s rajta a filozófikusnak szánt magyarázat: „Egy pillanatra megvolt a lehetőség, hogy kezet fogjunk”. Vécsey sorozatát tisztázatlanok, s meglehetősen bősézdűek. A sorozat lényege, hogy több képen egy probléma több oldalát világítja meg, vagy egyfolyamat karakteres pillanatait kapcsolja össze. Ezen kiállításon nyolc kép alig mond többet, mint három, sőt, néha egy egész sorozat szinte semmivel nem ad több élményt vagy információt mint annak egyetlen darabja. Kísérletező fotós Vécsey Attila, ám úgy tűnik, kísérleteinek még igen-csak az elején tart. S az ilyen embrionális állapotú, az ötletszínten még épphogy-csak túllépő műhelymunkákat nem mindenki szánja nyilvánosságra. Az út még a kép lehetőségéig sem vezette a fiatal fotográfust, hát még azon túlra! S ilyen esetben még egy bravúros kiállításrendező ötlet sem pótolja a hiányzó műveket.

T. L.

*mekkora* című filmben. Sokoldalú művész, hiszen *Tarkovszkijjal* íróként dolgozott együtt a nagyszerű *Andrej Rubljovban*. A Szibériáda egyik főszereplője *Nyikita Mihalkov* (a rendező öccse) szintén rendez is, új műveit, a *Goncsarov* regényéből készült *Oblomov néhány napja* és az *Öt este* című filmeket jövőre láthatjuk a hazai mozikban.

Ugyancsak a Vörös Csillagban, illetve november 6-tól a Fáklyában vetítik az *Ószi maraton*. A mai témájú, egy tehetséges értelmiségi konfliktusát ábrázoló film nagydíjat kapott a tavalyi San Sebastian-i fesztiválon. Rendezője *Georgij Danyelija*, a Szovjetunió érdemes művésze. *Oleg Baszilavili*, a főszereplő, a Leningrádi Drámai Színház népszerű színésze, már számtalan filmben játszott.

A fesztivál filmtörténeti érdekességet is kínál: a szovjet filmművészet egyik megteremtőjének, *Szergéj Eizensteinnel* 1931-ben forgatott dokumentumfilmjét a *Viva Mexikó! Szegeden* a Tékában vetítik, november 5-től. A latin-amerikai ország és népet monumentális képsorokban bemutató mű annak idején befejezetlenül maradt; a most látható változatot a külföldről nemrég visszakértült kópiák felhasználásával *Grigorij Alekszandrov*, a kétszeres állami díjas rendező, Eizenstein egyik legbensőbb munkatársa, asszisztense és társrendezője állította össze. A Vörös Csillag moziban vetítik majd *Igor Gosztyev A frontvonal mögött* című filmjét, amely szovjet partizánok és felderítők harcáról szól. A második világháborúban játszódó, fordulatos cselekményű film hírszerző főhősét a nálunk is jól ismert művész, *Vjacseszlav Tyihonov* alakítja. Matinékon nézhetők meg a *gyerekek a Bátor emberek* és a *Ruszalka meséje* című filmeket a Fáklya moziban. A *negyedik akadály* ifjúsági film, *Igor Voznyeszszkij* rendezte.

A szovjet filmek fesztiválján természetesen a megye más városaiban és helyeiben is bemutatják az új filmeket, illetve a korábban forgalmazott szovjet alkotások közül a legsikeresebbeket.

## November:

## Fogászati hónap

Tizenketedik éve minden esztendőben november a fogászati hónap — erről tartottak sajtótájékoztatót kedden a budapesti Gyermekfogászati és Fogszabályozási Klinikán. Elsősorban a fogbetegségek megelőzésére hívták fel a figyelmet, az ismeretterjesztő rendezvények is ezt a célt szolgálják. Miként elhangzott: a fogbetegség Magyarországon — sajnos — népbetegség, a lakosság 95 százaléka fogbeteg. Még elszomorítóbb, hogy a hároméves gyermekek 50, az iskoláskorúak 85 százaléka szenved fogszuvasodásban, legtöbbször 6—8—10 beteg vagy hiányzó foga van. Orvosi jótanács a megelőzéshez, a fogak épségének megőrzéséhez: a gyermekeknek több rágást igénylő ételt

— köztük zöldségfélét, főzeléket, gyümölcsöket — adjanak a szülők, és csak kevés cukrot, édesített ételt, italt. Tizenkét év alatt az egy főre jutó évi fogkrémfelhasználás egy tubusról 3,3 tubusra nőtt Magyarországon — közölték az újságírókkal. (MTI)

## Útátadás

Szerdán átadják a forgalomnak Kaposvár korszerűsített északi tehermentesítő útját. A munkálatok során a 61. számú főutat több mint 8 kilométer hosszban új nyomvonalra helyezték és 9,5 kilométernyi út újonnan épült.